

Regionalna deklaracija o zaštiti prava radnika i odgovor na pandemiju COVID-19

Ova deklaracija utvrđuje ciljeve i principe saradnje između 39 sindikata i organizacija civilnog društva. Ona služi da se poboljša nivo radnih prava u svim zemljama Zapadnog Balkana. Neophodno je da se radnici i osetljive grupe građana zaštite od posledica ekonomske krize izazvane pandemijom COVID-19.

Od Vlada naših zemalja zahtevaćemo očuvanje kolektivnih prava, poštovanje propisa od strane poslodavaca i insistiraćemo na multisektorskom i socijalnom dijalogu.

Kroz solidarnu akciju i uzajamnu podršku osnažićemo naše organizacije u borbi za radništvo u Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji i Srbiji.

Uvod

Procena Međunarodne organizacije rada je da potpuno ili postepeno zatvaranje preduzeća i kompanija zbog pandemije COVID-19 pogađa 81 odsto svetske radne snage, odnosno 2,7 milijardi zaposlenih. Čak 37,5% osoba je bilo zaposleno u sektorima visokog rizika od širenja zaraze kao što su zdravstvo, usluge, proizvodnja i administracija. Pored značajnog gubitka radnih mesta došlo je i do pogoršanja već nepovoljne pozicije prekarnih radnika.

Pozivamo se i na nedavno obećanje Evropske unije o pomoći koju će ona pružiti zemljama Zapadnog Balkana za oporavak od posledica pandemije, izraženo u okviru Zagrebačke deklaracije¹, pri čemu je naglasak stavljen na društveni razvoj. Imamo u vidu i Evropski stub socijalnih prava², prema kom sve članice EU, kao i države koje teže da postanu njen deo, treba da zaštite svoje radnike i radnice od prekarnih (nesigurnih) oblika rada i da im garantuju zarade koje obezbeđuju pristojan životni standard i dostojanstven život i rad.

Prema podacima koje imaju sindikati u zemljama Zapadnog Balkana, tokom vanrednog stanja proglašenog od strane Vlada regiona, mnogi radnici u industriji i privatnom sektoru su nastavili da rade u proizvodnim pogonima. Njima nisu bile obezbeđene adekvatne mere zaštite bezbednosti i zdravlja na radu niti su poslodavci u velikom broju slučajeva primenjivali donete mera zaštite. Najveći pritisak je bio na zdravstvenim radnicima koji su često bez adekvatne zaštitne opreme, bez obuke i protokola radili direktno sa zaraženim osobama.

Priklanjamo se rečima eksperata Ujedinjenih nacija da „**dok zaštitne maske mogu biti za jednokratnu upotrebu, radnici to ne mogu biti**“³.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/43789/zagreb-declaration-bs-06052020.pdf>

² https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

³ COVID-19: State and business respect for human rights critical to resilience and recovery, say UN experts, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25836&LangID=E>

Nažalost, nerazumevanje i nebriga vlasti i poslodavaca za radnike i radnice, čijim kompanijama je zabranjen rad u cilju suzbijanja zaraze virusom COVID 19, ali i onih čije su kompanije svo vreme morale raditi kako bi se osiguralo snadbevanje građanstva osnovnim životnim namirnicama i uslugama, ostaće u istoriji zapamćeno kao jedna od bitnih odlika tržišta rada u zemljama Zapadnog Balkana u vreme pandemije.

Baza i principi saradnje

Kroz zajedničke javne i bilateralne akcije insistiraćemo na sledećim preduslovima za ostvarenje dostojanstvenog rada tokom i nakon COVID-19 krize:

- Da sve Vlade zemalja u regionu Zapadnog Balkana prilikom donošenja ekonomskih mera pokrenu konstruktivan dijalog sa sindikatima i da u ovaj dijalog budu posebno uključeni sindikati iz sektora koji su najviše pogođeni pandemijom;
- Da se socijalno odgovornim reformama, poput pravičnijeg oporezivanja i privlačenja društveno odgovornih investitora, preveniraju „cunami“ siromaštva, eksplozija društveno-ekonomskih nejednakosti i sukobi u okviru društava;
- Da se ni u kom slučaju ne sme dozvoliti umanjeње radnih prava već da se, naprotiv, propisi unaprede u skladu sa najvišim standardima Međunarodne organizacije rada i Evropske unije;
- Da se osiguraju adekvatne mere zaštite bezbednosti i zdravlja za sve radnike i radnice.

Set predloženih mera

Predviđa se da će Zapadni Balkan, kao i Evropa i ostatak sveta, u 2020. godini zabeležiti recesiju čiji obim će zavistiti od trajanja pandemije COVID-19. Budući odnos potpisnica ove deklaracije baziran je na principu zajedništva, ali i poštovanju autonomije i specifičnih prioriteta u različitim zemljama. Predložen je set mera po zemljama za zajedničko delovanje.

Za Srbiju je prioritet:

- Pokretanje socijalnog dijaloga uz učešće svih političkih aktera i socijalnih partnera radi postizanja nacionalnog konsenzusa o paketu mera za borbu protiv društveno-ekonomskih posledica epidemije COVID-19;
- Sprovođenje analiza efekata mera donetih tokom vanrednog stanja na društvo i očuvanje najvišeg stepena ekonomskih i socijalnih prava u periodu oporavka, sa naglaskom na poštovanje prava najugroženijih kategorija radnika i radnica, kao što su oni u neformalnoj privredi i na prekarnim poslovima, stariji radnici i radnice, i oni sa neodložnim porodičnim obavezama;
- Pokazivanje suštinske posvećenosti standardima dostojanstvenog rada i evropskim integracijama u oblasti socijalne politike i zapošljavanja, donošenjem propisa i strategija zasnovanih na konvencijama Međunarodne organizacije rada, Saveta Evrope i direktivama Evropske unije;
- Pokretanje reforme radnog zakonodavstva u pravcu unapređenja uslova rada i poštovanja prava na pravičnu naknadu svih radnika i radnica, uključujući i ukidanja dualizma između rada u radnom odnosu i rada van radnog odnosa i propisivanja standarda: rada na daljinu,

- netipičnih oblika rada (kao što je rad preko platformi) i nedovoljno plaćenog rada (kao što je pružanje nege);
- Hitno jačanje inspekcijskih službi u oblasti zdravstva, rada i socijalne zaštite, između ostalog, putem: zapošljavanja novih inspektora, nabavke opreme i povećanja transparentnosti rada institucija;
 - Dodatno oporezivanje onih koji su u uslovima pandemije stekli ekstra profit na trgovanju zaštitnom opremom;
 - Omogućiti jednak tretman radnika u državnom i privatnom sektoru, u smislu prava na prekid rada usled pandemije;

Javno zdravlje je najvažniji interes svih ljudi na Zapadnom Balkanu. U svim zemljama zahtevamo donošenje propisa kojima će se države obavezati da poseduju zaštitnu opremu i lekove za slučajeve pandemije koja bi samo tada mogla da bude upotrebljena.

Potpisnici Delaracije

Ovom deklaracijom želimo da skrenemo pažnju našim Vladama, kao i javnosti. Teret krize ne smeju podneti samo radnici i radnice. Zbog toga se svi mi dole navedeni potpisnici ove Deklaracije borimo za očuvanje radnih prava i prava na dostojanstven rad.

Potpisnici iz Srbije:

A11 - Initiative for Economic and Social Rights
Association of Free and Independent Trade Unions (ASNS)
Autonomous Trade Union of PPDIV of Serbia
Confederation of Autonomous Trade Unions of Serbia (SSSS)
Confederation of Autonomous Trade Unions of Vojvodina (SSSV)
Confederation of Autonomous Trade Unions of Kragujevac (SSSK)
Confederation of Autonomous Trade Unions of Novi Sad (SSNS)
Confederation of Free Trade Unions (KSS)
Center for Democracy Foundation
Center for Dignified Work
Center for Modern Skills
Democratic Dialogue Network
ERA - LGBT Equal Right Association for Western Balkans and Turkey
Forum of Pensioners of Democratic Party
Ignorant Schoolmaster and his Committees
Public Policy Research Centre
Trade Union of Doctors and Pharmacists of Serbia (SLFS)
United Trade Unions of Serbia Sloga
Uzice Center for Human Rights and Democracy
Zrenjanin Social Forum